

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุขภาพของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความเจริญของประเทศ เพราะถ้าประชาชนมีสุขภาพที่ดีแล้วย่อมจะเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ การที่จะให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องให้การศึกษา เพราะการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลในชาติให้มีความรู้ ความคิด ความประพฤติ และมีคุณธรรมที่ดี ตลอดจนมีทัศนคติแนวทางการดูแลสุขภาพของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสุขภาพของประชาชนในชาติไปพร้อมกับการพัฒนาการศึกษาในการจัดการศึกษา รัฐจึงได้มุ่งส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชนในชาติให้เป็นผู้ที่มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาแห่งชาติไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์ต่อสังคม และมุ่งให้พลเมืองมีบุคลิกภาพที่ดี สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

ในการพัฒนาสุขภาพของบุคคลนั้นจำเป็นต้องให้ความรู้ ความเข้าใจทัศนคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่บุคคลนั้น โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในวัยเรียน เพราะบุคคลในวัยนี้เป็นวัยที่จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต และเนื่องจากเด็กในวัยนี้มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้ง่ายกว่าวัยผู้ใหญ่

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นที่รวมของเยาวชนจำนวนมากและมาจากที่ต่าง ๆ กัน นักเรียนแต่ละคนกว่าจะเรียนสำเร็จต้องใช้เวลาหลายปีอยู่ในโรงเรียน โรงเรียนจึงเป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดในการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียน เป็นสถานที่ที่จะปลูกฝังความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติทางด้านสุขภาพให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นการลดภาวะการเจ็บป่วยได้ (ธงชัย พงคาวลีรัตน์, 2521) และในการที่จะสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักเรียนและบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนนั้น โรงเรียนมีโอกาสทำได้ โดยการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การบริการสุขภาพในโรงเรียน และการสอนสุขศึกษา หากมีการดำเนินการอย่างจริงจังแล้วจะ

เป็นการช่วยลดปัญหาด้านสุขภาพของนักเรียน และบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนได้ อีกทั้งเป็นการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพดี และยังผลให้การเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสิ่งสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้ก้าวหน้าหรือสำเร็จลุล่วงเป้าหมาย ใต้นั้น จะต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการและผลักดันให้โครงการด้านต่าง ๆ ในการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน จึงเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของชาติ การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน จึงต้องเริ่มต้นในเด็กและเยาวชนเพื่อให้เยาวชนดังกล่าวเติบโตและพัฒนาการจนมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศชาติในด้านต่าง ๆ ในอนาคตเด็กและเยาวชนจึงควรได้รับการพัฒนาสุขภาพให้เป็นผู้มีความรู้ เจตคติและการปฏิบัติด้านสุขภาพที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในระดับมัธยมศึกษา แชมเบอร์ เลน (Chamberlain, 1966) ได้กล่าวว่า "สุขภาพของนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ทางโรงเรียน และครูจำเป็นต้องให้ความสนใจเป็นอย่างมาก" เพราะตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนและส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

บุคลากรในโรงเรียนที่ให้การปลูกฝังความรู้ ทักษะและการปฏิบัติทางด้านสุขภาพก็คือครูนั่นเอง และครูที่รับผิดชอบด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนโดยตรง ได้แก่ ครูอนามัยโรงเรียนที่จะต้องเป็นผู้นำในด้านสุขภาพ เพราะเป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมทางด้านสุขภาพโดยตรง ทั้งด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การบริการสุขภาพ การสอนสุขศึกษา นอกจากนั้นครูอนามัยโรงเรียนยังต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบและบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนด้วย และการจะปฏิบัติงานด้านโครงการสุขภาพในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น สมรรถนะในเรื่องโครงการสุขภาพของครูอนามัยโรงเรียนจึงมีความสำคัญมาก ถ้าหากครูอนามัยโรงเรียนขาดสมรรถนะในเรื่องโครงการสุขภาพดังกล่าวแล้ว การดำเนินงานด้านสุขภาพในโรงเรียนก็จะประสบความล้มเหลว หรือไม่เกิดประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูอนามัยโรงเรียนมีสมรรถนะที่ดี ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนในโรงเรียนตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูอนามัยโรงเรียนที่มีต่อสมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียนและเปรียบเทียบการรับรู้ที่มีต่อสมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียนระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูอนามัยโรงเรียนว่ามีการรับรู้แตกต่างกันหรือไม่ เพื่อจะได้ทราบถึงสมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียนในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตลอดจน ทราบถึงการรับรู้ที่ผู้บริหารมีต่อการปฏิบัติงานของครูอนามัยโรงเรียน มีความสามารถมากน้อยแค่ไหน ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มาก่อน และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางสำหรับครูอนามัยโรงเรียนนำไปปรับปรุงในการปฏิบัติงาน ว่าบกพร่องควรแก้ไขสมรรถนะด้านใดบ้าง และเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญของบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการสุขภาพในโรงเรียนหรือครูอนามัยโรงเรียน เพื่อจะได้ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานของครูอนามัยโรงเรียนในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียนระหว่างการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนกับการรับรู้ของครูอนามัยโรงเรียน

สมมติฐานในการวิจัย

สมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูอนามัยโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะการรับรู้ของผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนที่มีต่อสมรรถนะของครูอนามัยโรงเรียนใน 5 ด้าน คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน การบริการสุขภาพ การสอนสุขศึกษา ด้านสุขปฏิบัติ และด้านการประสานงาน
2. ศึกษาเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

3. ครูอนามัยโรงเรียนที่ศึกษา คือ ครูอนามัยโรงเรียนที่บรรจุในตำแหน่งโดยตรง และครูอนามัยโรงเรียนที่มีได้บรรจุในตำแหน่งครูอนามัยโรงเรียน แต่ทำหน้าที่ครูอนามัยโรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถาม ถือว่าเป็นคำตอบที่ผู้ตอบ ตอบตามความเป็นจริง
ทุกประการ

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การรับรู้ หมายถึง การประเมิน การรับทราบ และเข้าใจเฉพาะตัวของบุคคลที่ตอบ
แบบสอบถาม

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการ
แทนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร

ครูอนามัยโรงเรียน หมายถึง ผู้ซึ่งปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบตามลักษณะงาน
ที่ปฏิบัติ ที่กรมสามัญศึกษาได้กำหนดไว้

สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถและทักษะของครูอนามัยโรงเรียน 5 ด้าน ได้แก่

1. สมรรถนะด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง ความ
สามารถและทักษะในการควบคุมและดูแลเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2. สมรรถนะด้านการบริการสุขภาพ หมายถึง ความสามารถและทักษะใน
การค้นหา ดูแลนักเรียนที่เจ็บป่วยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดำเนินการป้องกันโรคและส่งเสริม
สุขภาพให้แก่นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน

3. สมรรถนะด้านการสอนสุขศึกษา หมายถึง ความสามารถและทักษะในเรื่อง
การสอนวิชาสุขศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอน การจัดกิจกรรมการสอนและการวัดผลการเรียนการสอน

4. สมรรถนะด้านสุขภาพปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถและทักษะในเรื่องเกี่ยวกับ
การปฏิบัติหรือการแสดงออกภายนอกที่สังเกตได้ หรือเกิดขึ้นในตัวของครูอนามัยโรงเรียน

5. สมรรถนะด้านการประสานงาน หมายถึง ความสามารถและทักษะในเรื่องเกี่ยวกับการประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย